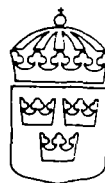

Jordbruksutskottets betänkande

1987/88:6

om kemikaliekontroll m.m.

JoU
1987/88:6

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas – helt eller delvis – ett antal under allmänna motionstiden 1987 väckta motioner om kemikaliekontroll m.m. Bl.a. följande frågor behandlas:

- Konstgödning
- Förbud mot användning av PCB
- Kemiska bekämpningsmedel
- Vissa kemiska produkter i övrigt
- Kemikalieförsäkring.

Samtliga motionsyrkanden avstyrks av utskottet med hänvisning bl.a. till kemikalieinspektionens verksamhet och pågående arbete i övrigt på området.

Till betänkandet har fogats fyra reservationer (fp, c, vpk) och ett särskilt yttrande (fp).

Motionerna

1986/87:Jo207 av Nils Erik Wååg m. fl. (s), vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en prövning av vilka möjligheter till skärpta miljökrav som en ny, sintrad apatitbaserad konstgödning kan innebära och hur en sådan konstgödning kan föras ut i marknaden genom jordbrukets organisationer.

1986/87:Jo706 av Bengt Silfverstrand och Hans Pettersson i Helsingborg (s), vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om sådan skärpning, som i motionen förordas, av lagen om kemiska produkter.

1986/87:Jo707 av Olof Johansson m. fl. (c), vari yrkas såvitt nu är i fråga (yrkande 13) att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om obligatorisk kemikalieförsäkring i enlighet med motionen.

1986/87:Jo712 av Pär Granstedt och Ingbritt Irhammar (c), vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till regler som ger kemikalieinspektionen möjlighet att behovspröva nya kemiska preparat.

1986/87:Jo728 av Göran Magnusson (s), vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om högsta

gränsvärde för kadmium i handelsgödsel och användning av svensk apatit som råvara.

JoU 1987/88:6

1986/87:Jo745 av Viola Claesson och Jan Jennehag (vpk), vari yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om ett förbud mot användandet av nitrifikationshämmare.

1986/87:Jo758 av Ingrid Hasselström Nyvall (fp), vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om märkning av miljövänliga produkter.

1986/87:Jo764 av Sven Munke (m), vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag om att lagen om kemiska produkter ändras så att även varor som är hälso- och miljöfarliga genom sina kemisk-fysikaliska egenskaper omfattas av lagens försiktighetsmått,

2. att riksdagen hos regeringen begär att kemikalieinspektionen ges i uppdrag att samordna insatserna vid berörda myndigheter för att kontrollera och sätta gränsvärden för formaldehyd och andra farliga kemiska ämnen i föremål som används i boendemiljön.

3. att riksdagen – om yrkandet under 1 inte skulle bifallas – hos regeringen begär förslag till åtgärder mot den hälsofara som kemisk behandling av föremål som används i boendemiljön utgör.

1986/87:Jo768 av Rune Jonsson (s), vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en mer utförlig information om produkters kemiska sammansättning och användningsområden.

1986/87:Jo769 av Lars Ernestam och Per Arne Aglert (fp), vari yrkas såvitt nu är i fråga (yrkande 2) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om avvecklingsplan och totalförbud för användning av PCB.

1986/87:Jo791 av Aina Westin och Hans Göran Franck (s), vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen angetts om behovet av en inventering och riskanalys av miljöfarliga fabriker, lager och transporter.

1986/87:Jo797 av Olof Johansson m. fl. (c), vari yrkas såvitt nu är i fråga (yrkande 12) att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om tungmetaller i gödningsämnen.

1986/87:Jo802 av Alf Svensson (c), vari yrkas såvitt nu är i fråga (yrkande 3) att riksdagen hos regeringen begär förslag till ett förbud för kemiska bekämpningsmedel i privata trädgårdar, parker och kommunal mark som utnyttjas av allmänheten. c101986/87:Jo803 av Bengt Westerberg m. fl. (fp), vari yrkas såvitt nu är i fråga (yrkande 23) att riksdagen hos regeringen begär ett förslag om totalförbud mot all PCB-användning.

1986/87:N390 av Rune Thorén och Marianne Andersson (c), vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om försäljning och import av nya metallic-lackerade bilar i Sverige.

Inför behandlingen har utskottet kallat representanter för kemikalieinspektionen att lämna information om sin verksamhet och om i vissa motioner behandlade frågor med anknytning till inspektionens verksamhetsområde.

Bakgrund

I samband med utskottets behandling av sex under allmänna motionstiden 1986 väckta motioner i frågan redogjorde utskottet för lagstiftningen och myndighetskontrollen på området (JoU 1986/87:9). Utskottet konstaterade då bl. a. detta.

Lagstiftningen och myndighetskontrollen m. m. på kemikalieområdet undergick väsentliga förändringar med verkan fr. o. m. den 1 januari 1986 (prop. 1984/85:118, JoU 1984/85:30). Då trädde i kraft bl. a. en ny lag (1985:426) om kemiska produkter, som är tillämplig på hantering och import av kemiska ämnen och beredningar (kemiska produkter). Lagens syfte är att förebygga att skador på människors hälsa eller i miljön förorsakas av kemiska ämnens inneboende egenskaper. Om det är påkallat från hälso- eller miljöskyddssynpunkt får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriva att lagens bestämmelser om kemiska produkter skall tillämpas på varor som innehåller eller har behandlats med en sådan produkt. Den som tillverkar eller importerar en kemisk produkt skall enligt lagen utreda produktens egenskaper i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Också den som i övrigt yrkesmässigt hanterar kemiska produkter skall ha tillgång till behövlig kemisk och toxikologisk kompetens. Vid överlåtelse av kemiska produkter skall lämnas sådan information som är av betydelse från hälso- eller miljöskyddssynpunkt. Informationen kan lämnas genom märkning eller på annat sätt.

Lagen om kemiska produkter kompletteras med en rad förordningar på området, bl. a. förordningen (1985:835) om kemiska produkter, förordningen (1985:836) om bekämpningsmedel, förordningen (1985:839) om kadmium och förordningen (1985:840) om vissa hälso- och miljöfarliga produkter m. m.

Samtidigt med att den nya lagstiftningen trädde i kraft började kemikalieinspektionen sin verksamhet. Myndigheten är central förvaltningsmyndighet för ärenden om hälso- och miljörisker med kemiska produkter i den mån handläggningen inte ankommer på annan myndighet. Kemikalieinspektionen skall bedriva allmän utredningsverksamhet avseende sådana ärenden samt utföra förhandsgranskning av nya kemiska ämnen och utredningsarbete avseende ämnen som redan är i bruk. Vidare skall kemikalieinspektionen registrera bekämpningsmedel samt vidmakthålla och utveckla ett allmänt produktregister. I kemikalieinspektionens uppgifter ingår dessutom att utöva tillsyn enligt lagen om kemiska produkter samt att meddela föreskrifter om t. ex. produktutredningar och produktinformation.

Konstgödning

Två motioner behandlar möjligheten till mer miljövänlig konstgödning genom användning av inhemskt producerad apatit som råvara i konstgödningsmedel. Enligt motion Jo207 av Nils Erik Wååg m.fl. (s) bör prövas vilka skärpta miljökrav som en ny, sintrad och apatitbaserad konstgödningsproduktion kan innebära och hur en sådan konstgödning kan föras ut på marknaden genom jordbrukets organisationer. Enligt motion Jo728 av Göran Magnusson (s) är det angeläget att snabbt fastställa en högsta gräns för mängden kadmium i bl.a. handelsgödsel. Förutom genom redan pågående rening av fosfat kan kadmiumhalten sänkas genom produktion och användning av handelsgödsel med svensk apatit som råvara. Enligt motion Jo745 av Viola Claesson och Jan Jennehag (vpk) finns det fler tunga skäl som talar mot användning av s.k. nitrifikationshämmare än som talar för sådan användning. Det måste enligt motionärerna anses absurt att möta den ökande kemikaliserings- och intensiteten i jordbruket med ytterligare skördehöjande kemikalier. Det är de höga och ofta obalanserade kvävegivorna och inte den naturliga nitrifikationsprocessen som är den främsta orsaken till utlakningen av nitrat. I centerpartiets partimotion Jo797 av Olof Johansson m.fl. konstateras att det dessvärre inte är möjligt att motsvara konsumenternas krav på bra mat av hög kvalitet och till rimligt pris utan användning av växtskyddsmedel. En minimering av användningen av kemiska bekämpningsmedel är emellertid angelägen – även för att minska riskerna i odlarnas arbetsmiljö. Under den senaste femårsperioden har användningen av tillväxtregulatorer ökat. Miljöeffekterna av ett intensivt nyttjande av dessa medel är inte kända. Det är därför angeläget att snarast hejda ytterligare användning av dessa medel. Gödningsmedel som innehåller tungmetaller bör på sikt inte användas (yrkande 12).

Frågan om kadmium i handelsgödsel var senast hösten 1986 föremål för utskottets behandling. Utskottet underströk då bl.a. ämnets allvarliga skadeverkningar på hälsa och miljö och handelsgödseln som källa till betydande spridning av ämnet. Utskottet ansåg det angeläget med insatser för att begränsa eller ta bort kadmium inom olika användningsområden och framhöll nödvändigheten av en kraftig minskning av kadmiumhalten i handelsgödsel. Utskottet pekade på de satsningar som görs för att få fram handelsgödsel med låg eller ingen kadmiumhalt och för att – så långt möjligt – minska användningen av handelsgödsel. Som ytterligare exempel nämndes av statsmakterna särskilt avsatta medel för forsknings- och utvecklingsarbete på området (JoU 1986/87:9 s. 6 f.).

Utskottet vill ånyo betona vikten av det arbete som pågår för att begränsa användning och spridning av kadmium. Enligt vad utskottet erfarit följer naturvårdsverket noga kadmiumhalterna i handelsgödsel från olika importörer och kommer att ingripa om det förs in partier med höga kadmiumhalter. Verket överväger att införa bestämmelser om redovisning av kadmiumhalten i samband med redovisningen till statens jordbruksnämnd av mängden handelsgödsel. Även om de större importörerna frivilligt håller låga halter är

enligt utskottets mening högre krav på importörerna av handelsgödsel och noggrann kontroll i övrigt av importen viktiga åtgärder i det angelägna arbetet med begränsning eller eliminering av kadmium inom olika användningsområden.

Med det anförda finner utskottet syftet med motionerna i allt väsentligt tillgodosett och avstyrker på den grunden motionerna Jo207, Jo728 och Jo797 yrkande 12.

I vad gäller användningen av s.k. nitrifikationshämmare har utskottet erfarit att kemikalieinspektionen som ett led i sin allmänt restriktiva hållning till dessa medel till regeringen har framlagt ett förslag att medlen skall klassificeras som produkter som står bekämpningsmedlen nära. En sådan klassificering skulle bl.a. medföra förhandsprövning såsom för bekämpningsmedel. Utskottet vill i sammanhanget understryka vikten av en minskning av kvävegivorna och framhålla den roll som handelsgödselavgifterna här spelar.

Med hänvisning till det sålunda anförda föreslår utskottet att motion Jo745 lämnas utan vidare åtgärd.

Förbud mot användning av PCB

I två motioner, Jo769 av Lars Ernestam och Per Arne Aglert (fp) och folkpartiets partimotion Jo803 av Bengt Westerberg m.fl., konstateras att trots vidtagna åtgärder minskar halterna av PCB i Östersjön oroande långsamt. Ett totalförbud mot användning av PCB måste införas, och regeringen bör kraftfullt agera för att motsvarande restriktioner snarast införs i övriga stater runt Östersjön (yrkandena 2 resp. 23).

Utskottet vill erinra om att inom Helsingforskommissionen år 1985 uppnåddes enighet om en rekommendation att PCB/PCT fr.o.m. år 1987 inte får produceras och att varor innehållande dessa ämnen inte får marknadsföras. I enlighet med rekommendationen kommer – enligt uppgift – naturvårdsverket att senast till årsskiftet framlägga en avvecklingsplan för Sveriges del. Utskottet räknar med att en avveckling måste ta viss tid i anspråk men förutsätter att avvecklingsplanen kommer att innebära att inom några år ett totalförbud mot användningen av PCB/PCT kommer att införas.

Med det sålunda anförda får i allt väsentligt de aktuella motionsyrkandena anses tillgodosedda. Motionerna bör därför i dessa delar inte föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

Kemiska bekämpningsmedel

Enligt motion Jo802 av Alf Svensson (c) används i dag större kvantiteter kemiska bekämpningsmedel i privata trädgårdar, parker o.d. än inom hela trädgårdsnäringen och skogsbruket. Användningen kan inte motiveras med företagsekonomiska lönsamhetsaspekter. Mot denna bakgrund och med tanke på de hälsorisker som är förknippade med spridning av bekämpningsmedel inom tätbebyggda områden kräver motionären förbud för kemiska bekämpningsmedel inom ovan nämnda områden. Förbudet skall även omfatta kommunal mark som nyttjas av allmänheten (yrkande 3).

Ett liknande motionsyrkande behandlades av utskottet hösten 1986.

Utskottet avstyrkte yrkandet under hänvisning bl.a. till gällande lagstiftning och till ett av lantbruksstyrelsen, naturvårdsverket och kemikalieinspektionen framlagt förslag till handlingsprogram för minskning av hälso- och miljöriskerna vid användningen av bekämpningsmedel (JoU 1986/87:9 s. 4 f.). Handlingsprogrammet har resulterat bl.a. i uppdrag till berörda myndigheter att – i enlighet med den av riksdagen våren 1987 antagna s.k. forskningspropositionen (prop. 1986/87:80, JoU 1986/87:19, rskr. 291) – utreda frågor om typprovning, utbildning, föreskrifter m.m. på området. Anvisade resurser ger t.ex. kemikalieinspektionen möjlighet till upprättande av bättre statistik, omprovning av tidigare givna tillstånd och utökat forsknings- och utredningsarbete. Utskottet har erfarit att fr.o.m. den 1 juli 1988 ytterligare ett sextiotal ämnen kommer att klassificeras som bekämpningsmedel, vilket innebär att såväl tillståndsprövning som ökade krav på utbildning och hantering kommer att gälla för en betydligt större grupp kemikalier än för närvarande. Vidtagna och planerade åtgärder är enligt utskottets mening ägnade att väsentligen minska både användningen och skadeverkningarna av kemiska bekämpningsmedel och utgör värdefulla insatser för målsättningen en halverad användning av bekämpningsmedel före år 1990. Utskottet vill i sammanhanget också erinra om miljö- och hälsoskyddsnämndernas ansvar för tillsynen av kemikalieanvändningen inom kommunen.

Med hänvisning till det anförda anser utskottet motionsyrkandet i allt väsentligt tillgodosett och avstyrker på den grunden motion Jo802 yrkande 3.

Övriga frågor

Produktionen av metallic-lackerade bilar utgör enligt motionärerna Rune Thorén och Marianne Andersson (c) i motion N390 ett allt allvarigare hot mot miljön. Det torde därför anses rimligt med ett förbud mot försäljning av inhemskt producerade bilar med denna lack och mot omlackering av bilar till metallic-färg. Av konkurrensskäl måste förbudet omfatta även importerade bilar.

Utskottet har erfarit att koncessionsnämnden för miljöskydd för närvarande prövar en ansökan från AB Volvo om tillstånd enligt miljöskyddslagen (1969:387) till ifrågavarande verksamhet. Som ett led i sin prövning har nämnden ålagt AB Volvo att utreda konsekvenserna av användningen av metallic-lack. Utredningen, som skall redovisas före årets utgång, kommer att ligga till grund för nämndens beslut i det aktuella ärendet. Enligt uppgift blir beslutet normgivande för nämndens framtida prövning av tillståndsärenden på området. I avbidan på resultatet av denna prövning bör motionen inte föranleda någon särskild åtgärd från riksdagens sida. Utskottets principiella inställning är emellertid den att mindre miljöfarliga processer med vattenbaserade färger bör utnyttjas. Med det anförda avstyrker utskottet motion N390.

Enligt motionärerna Bengt Silfverstrand och Hans Pettersson i Helsingborg (s) i motion Jo706 finns det anledning anta att 52' lagen (1985:426) om kemiska produkter är utformad på ett sådant sätt att den medger tolkningsmöjligheter med icke önskvärda effekter. För att undvika detta måste bestämmelsen preciseras och/eller skärpas.

Utskottet erinrar om att 5 § lagen om kemiska produkter har karaktären av en grundregel för hanteringen av hälso- och miljöfarliga varor. För det enskilda fallet kompletteras regeln av övriga bestämmelser såsom förordningen (1985:835) om kemiska produkter eller myndigheternas föreskrifter. Utskottet har i sammanhanget erfarit att kemikalieinspektionen kommer att utfärda föreskrifter för vissa kemiska produkter med information om förbud mot användning av produkten för annat ändamål än vad som omfattas av tillståndet. Utskottet vill också hänvisa till betänkandet av utredningen om miljövärdens organisation (SOU 1987:32) med förslag till bl.a. ändringar av sanktionssystemet. Betänkandet bereds för närvarande i regeringskansliet. Regeringens förslag i frågan kommer att inom ramen för den s.k. miljöpropositionen under våren 1988 framläggas för riksdagen. Med hänvisning till det arbete som på olika nivåer för närvarande pågår anser utskottet att anledning saknas till något initiativ från riksdagens sida på grund av motionen. Utskottet avstyrker således motion Jo706.

I centerpartiets partimotion Jo707 av Olof Johansson m.fl. föreslås en obligatorisk kemikalieförsäkring (yrkande 13). Tillverkare och importörer av kemikalier bör åläggas att ta en ansvarsförsäkring för sina produkter. Genom att premien relateras till riskerna med en produkt skulle man åstadkomma minskning av mängden farliga eller osäkra kemikalier, bättre kontroll av de produkter som säljs och används samt bättre ekonomiska ersättningsmöjligheter för den som drabbas av de kemiska produkternas negativa effekter.

Frågan om en obligatorisk kemikalieförsäkring har tidigare behandlats i lagutskottet. Utskottet hänvisade då till produktansvarskommitténs betänkande (SOU 1979:79), som var föremål för överväganden inom justitiedepartementet. I samband därmed undersöktes också möjligheterna att få till stånd en försäkringslösning av motsvarande slag som gäller för läkemedelskada (LU 1984/85:27). Enligt vad jordbruksutskottet erfarit är betänkandet fortfarande under beredning i regeringskansliet. I regeringskansliet bereds även det förslag till produktsäkerhetslag som i juni 1987 framlades av produktåterkallelsekommittén (SOU 1987:24). Utskottet vill i sammanhanget framhålla möjligheten att genom t.ex. ett utökat avgiftssystem komma till rätta med de risker och olägenheter som åsyftas i motionen.

Med hänvisning till det sålunda anförda och till det arbete som pågår på området saknas enligt utskottets mening anledning till något initiativ från riksdagens sida på grund av motionen. Utskottet avstyrker således motion Jo707 yrkande 13.

Många nya kemiska produkter har redan sin motsvarighet på marknaden och fyller därför enligt motion Jo712 av Pär Granstedt och Ingbritt Irhammar (c) inte någon ny funktion. Det vore mot den bakgrunden motiverat att ge kemikalieinspektionen möjlighet att behövspröva nya kemiska ämnen. Det bör ankomma på den sökande att visa att det nya preparatet fyller ett inte tidigare tillfredsställt behov. Ökad administrativ belastning skulle uppvägas av ett minskat behov av vådlighetsprövning.

Med anledning av motionen vill utskottet erinra om att den förhandsgranskning som sker enligt lagen om kemiska produkter för närvarande avser bekämpningsmedel. Utskottet har tidigare, på anförda skäl, avvisat tanken

på en allmän behovsprövning av kemiska produkter (se bl.a. JoU 1986/87:9). I övrigt bör framhållas att det till stor del är på företagen ansvaret vilar att målsättningen med lagstiftningen uppfylls. Kemikalieinspektionens uppgift i sammanhanget är att tillse att företagen fullgör sina åligganden i vad gäller undanröjande av hälso- och miljörisker. I enlighet med den av riksdagen våren 1987 behandlade forskningspropositionen sker emellertid numera en viss behovsprövning genom den prövning som bör göras före godkännandet av ett bekämpningsmedel. Enligt propositionen kan en striktare värdering med ett ökat inslag av behovsprövning väntas leda till en minskning av antalet preparat och till utveckling av mindre riskfyllda sådana (prop. 1986/87:80 bil. 7 s. 9). Utskottet har dessutom erfarit att kemikalieinspektionen kommer att föreslå att förhandsgranskningen utvidgas till att omfatta också vissa andra produkter än bekämpningsmedel. Med det ovan anförda avstyrker utskottet motion Jo712.

Enligt motion Jo758 av Ingrid Hasselström Nyvall (fp) bör regeringen genom att undersöka möjligheten att sluta avtal med UNEP (FN:s miljöstyrelse) om märkning med organisationens emblem av miljövänliga produkter stimulera tillverkning och användning av sådana produkter.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att tillverkning och användning av miljövänliga produkter bör uppmuntras. I sitt betänkande framhåller utredningen om miljö vårdens organisation (SOU 1987:32 s. 148 f.) bl.a. miljödeklarationer och s.k. positiv miljömärkning som i sammanhanget aktuella åtgärder. Miljö- och energiministern har nyligen uttalat att ett system liknande den miljömärkning av produkter som förekommer i Västtyskland förbereds i Sverige. Med det nu anförda finner utskottet att syftet med motion Jo758 får anses tillgodosett. Motionen avstyrks således.

Frågan om kemikalier i boendemiljön tas upp i motion Jo764 av Sven Munke (m). Lagen om kemiska produkter bör ändras så att även varor som genom sina kemisk-fysikaliska egenskaper kan medföra miljö- och hälsofara omfattas av samma restriktioner som kemiska ämnen och beredningar (yrkande 1). Kemikalieinspektionen bör ges i uppdrag att samordna insatserna vid myndigheter såsom socialstyrelsen, statens planverk, statens provningsanstalt, statens miljömedicinska laboratorium, statens råd för byggnadsforskning och konsumentverket för att kontrollera och sätta gränsvärden för formaldehyd och andra farliga kemiska ämnen i föremål i boendemiljön (yrkande 2). Skulle motionens yrkande 1 inte bifallas bör regeringen framlägga förslag till åtgärder mot den hälsofara som kemisk behandling av föremål som används i boendemiljön utgör (yrkande 3).

Enligt 1 § första stycket lagen (1985:426) om kemiska produkter är lagen inte direkt tillämplig på varor som innehåller eller har behandlats med en kemisk produkt. Paragrafens andra stycke ger emellertid regeringen eller behörig myndighet möjlighet att besluta att lagen skall tillämpas även på sådana varor. En minskad användning av formaldehyd skulle av utskottet hälsas med tillfredsställelse. Enligt vad utskottet erfarit arbetar kemikalieinspektionen, som svarar för utredningar om kemiska ämnens egenskaper från hälso- och miljösynpunkt, med ett handlingsprogram om förekomsten av och eventuella risker med formaldehyd i varor och kemiska produkter. Programmet kommer att läggas fram under innevarande budgetår. Inspektionen har

även tagit initiativ till en samrådsgrupp bestående av bl.a. socialstyrelsen, arbetsskyddsstyrelsen, statens planverk och naturvårdsverket. Sedan den 1 juli 1987 gäller också skärpta regler för innehållet i byggnadsmaterial.

Med hänvisning till vad utskottet ovan anförde för egen del och om pågående arbete på området finner utskottet motionen i väsentliga delar tillgodosedd och avstyrker på den grunden motion Jo764.

Enligt motion Jo768 av Rune Jonsson (s) kan man – sedan 1985 års lag om kemiska produkter började tillämpas – konstatera en markant sänkning av kvaliteten på uppgifterna i skogsindustrins centrala kemikalierregister. Det är därför angeläget att tillverkare och leverantörer av kemikalier som säljs till massa- och pappersindustrins arbetsställen åläggs att lämna mer utförlig information om produkternas kemiska sammansättning och användningsområden och att denna information blir tillgänglig för bl.a. skogsindustrins register.

Utskottet vill erinra om att med den nya kemikalielagstiftningen har informationsskyldigheten utvidgats. I samband med den hearing som utskottet höll med företrädare för kemikalieinspektionen anfördes från inspektionens sida inte några synpunkter som ger utskottet anledning att dela de farhågor som framförs i motionen. Motion Jo768 avstyrks således av utskottet.

Transport och lagring av miljöfarliga produkter behandlas i motion Jo791 av Aina Westin och Hans Göran Franck (s). Motionärerna framhåller behovet av inventering och riskanalys av miljöfarliga fabriker, lager och transporter. Inventeringen skall ge kunskap om kemikalieförekomst i kommunerna, konsekvenser av eventuella olyckor samt förslag till åtgärder vid olyckor.

Transport av farligt gods och hanteringen av kemikalier m.m. regleras i dag i ett flertal författningar. Allmänna frågor beträffande räddningstjänsten, transport av farligt gods m.m. har uppmärksamats av utredningen om miljövårdens organisation (SOU 1987:32 s. 543 f.), vars betänkande för närvarande bereds i regeringskansliet. Enligt vad utskottet erfarit har statens räddningsverk uppdragit åt FOA i Umeå att inventera förekomsten av och analysera riskerna med vissa farliga kemikalier. Verket arbetar också med ett projekt om bl.a. risk- och konsekvensbedömningar av miljöfarligt gods. Målsättningen med projektet är att ansvaret läggs på kommunerna i enlighet med bestämmelserna i räddningstjänstlagen (1986:1102). Utskottet vill i sammanhanget erinra om det ansvar som i detta hänseende redan i dag åvilar länsstyrelserna och kommunerna enligt hithörande lagstiftning.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan utgår utskottet från att syftet med motion Jo791 i allt väsentligt kommer att tillgodoses. Motionen avstyrks således.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *konstgödning*

- a) att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Jo207, 1986/87:Jo728 och 1986/87:Jo797 yrkande 12,

b) att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo745,

2. beträffande *förbud mot användningen av PCB*

att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Jo769 yrkande 2 och 1986/87:Jo803 yrkande 23,

3. beträffande *kemiska bekämpningsmedel*

att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo802 yrkande 3,

4. beträffande *metallic-lackerade bilar*

att riksdagen avslår motion 1986/87:N390,

5. beträffande *ändring av 5 § lagen (1985:426) om kemiska produkter*

att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo706,

6. beträffande *obligatorisk kemikalieförsäkring*

att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo707 yrkande 13,

7. beträffande *behovsprövning av nya kemiska ämnen*

att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo712,

8. beträffande *märkning av miljövänliga produkter*

att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo758,

9. beträffande *kemikalier i boendemiljön*

att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo764,

10. beträffande *skogsindustrins centrala kemikaliereregister*

att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo768,

11. beträffande *transport och lagring av miljöfarliga produkter*

att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo791.

Stockholm den 29 oktober 1987

På jordbruksutskottets vägnar

Karl Erik Olsson

Närvarande: Karl Erik Olsson (c), Håkan Strömberg (s), Grethe Lundblad (s), Sven Eric Lorentzon (m), Ove Karlsson (s), Lars Ernestam (fp), Martin Segerstedt (s), Jan Fransson (s), Åke Selberg (s), Lennart Brunander (c), Jan Jennehag (vpk), Leif Marklund (s), Ivar Virgin (m), Anders Castberger (fp) och Mona Saint Cyr (m).

Reservationer

1. Konstgödning (mom. 1 a)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 4 med "Utskottet vill" och slutar på s. 5 med "yrkande 12" bort ha följande lydelse:

Enligt vad utskottet erfarit följer visserligen naturvårdsverket noga kadmiumhalterna i handelsgödsel från olika importörer och kommer att ingripa om det förs in partier med höga kadmiumhalter. Verket överväger också att införa bestämmelser om redovisning av kadmiumhalten i samband med redovisningen till statens jordbruksnämnd av mängden handelsgödsel.

Även om de större importörerna frivilligt håller låga halter är enligt utskottets mening högre krav på importörerna och noggrann kontroll i övrigt av importen nödvändiga åtgärder i det angelägna arbetet med begränsning eller eliminering av kadmium inom olika användningsområden. Förutom dessa åtgärder bör enligt utskottets mening ansträngningar göras för att – så långt det är tekniskt och ekonomiskt genomförbart – utnyttja möjligheterna till produktion och användning av svensk apatit som råvara i handelsgödsel. Sammanfattningsvis anser utskottet att gödningsämnen som innehåller kadmium på sikt ej bör användas. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo797 yrkande 12 bör ges regeringen till känna. Härigenom tillgodoses i viss mån motionerna Jo207 och Jo728.

dels att utskottets hemställan under 1 a) bort ha följande lydelse:

a) att riksdagen med anledning av motionerna 1986/87:Jo207, 1986/87:Jo728 och 1986/87:Jo797 yrkande 12 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Konstgödning (mom. 1 b)

Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med "vad gäller" och slutar med "vidare åtgärd" bort ha följande lydelse:

Vad gäller användningen av s.k. nitrifikationshämmare har utskottet erfarit att kemikalieinspektionen som ett led i sin allmänt restriktiva hållning till dessa medel till regeringen har framlagt ett förslag att medlen skall klassificeras som produkter som står bekämpningsmedlen nära. En sådan klassificering skulle bl.a. medföra förhandsprövning som för bekämpningsmedel. Dessa åtgärder är vällovliga men enligt utskottets mening otillräckliga. I likhet med motionärerna i motion Jo745 anser utskottet tillräckligt starka skäl föreligga för ett lagfäst förbud mot användningen av dessa medel. Utskottet föreslår således att riksdagen med anledning av motionen hos regeringen hemställer om förslag i enlighet med vad utskottet anfört.

dels att utskottets hemställan under 1 b) bort ha följande lydelse:

b) att riksdagen med anledning av motion 1986/87:Jo745 hos regeringen begär förslag om förbud mot användning av nitrifikationshämmare,

3. Förbud mot användningen av PCB (mom. 2)

Lars Ernestam och Anders Castberger (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "vidare åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet erinrar om att inom Helsingforskommissionen år 1985 uppnåddes enighet om en rekommendation att PCB/PCT fr.o.m. år 1987 inte får produceras och att varor innehållande dessa ämnen inte får marknadsföras. I enlighet med rekommendationen kommer – enligt uppgift – naturvårdsverket att senast till årsskiftet framlägga en avvecklingsplan för Sveriges del. I likhet med motionärerna anser utskottet emellertid att – trots vidtagna

åtgärder – halterna av PCB minskar oroväckande långsamt. Utskottet räknar visserligen med att en avveckling måste ta viss tid i anspråk men vill understryka det allvarliga i situationen. Ett förslag till lagstiftning med totalförbud mot användningen av PCB måste snarast framläggas och regeringens insatser för att motsvarande restriktioner införs i övriga stater runt Östersjön intensifieras. Vad utskottet sålunda anför med anledning av motionerna Jo769 yrkande 2 och Jo803 yrkande 23 bör ges regeringen till känna.

JoU 1987/88:6

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *förbud mot användningen av PCB*

att riksdagen med anledning av motionerna 1986/87:Jo769 yrkande 2 och 1986/87:Jo803 yrkande 23 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

4. Obligatorisk kemikalieförsäkring (mom. 6)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 7 som börjar med "Frågan om" och slutar med "yrkande 13" bort ha följande lydelse:

Frågan om kompensation till den som drabbas av kemiska produkters negativa effekter har hittills ägnats liten uppmärksamhet. I samband med beredningen av produktansvarskommitténs betänkande (SOU 1979:79) har visserligen möjligheterna att få till stånd en försäkringslösning av motsvarande slag som gäller för läkemedelsskada undersökts (LU 1984/85:27). Enligt vad utskottet erfarit är emellertid betänkandet fortfarande under beredning i regeringskansliet. Flera skäl talar enligt utskottet för att det nu är hög tid att införa en obligatorisk kemikalieförsäkring av det slag som föreslås i motion Jo707. Utskottet instämmer i vad motionärerna anför om fördelarna med ett sådant system. Bl.a. skulle man åstadkomma en minskning av antalet farliga eller osäkra kemikalier, en bättre kontroll av de produkter som säljs eller används och bättre ersättningsmöjligheter för dem som drabbas av de kemiska produkternas negativa effekter. Vad utskottet sålunda anför med anledning av motion Jo707 yrkande 13 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *obligatorisk kemikalieförsäkring*

att riksdagen med anledning av motion 1986/87:Jo707 yrkande 13 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Särskilt yttrande

Märkning av miljövänliga produkter (mom. 8)

Lars Ernestam och Anders Castberger (båda fp) anför:

UNEP (United Nations Environment Programme) har bl.a. på sitt program att stimulera tillverkning och användning av miljövänliga produkter. I detta system åtnjuter organisationens emblem ett särskilt skydd enligt en konvention i Paris av den 20 mars 1983.

Som anförs i motion Jo758 bör produkter som tillverkas och används i Sverige vara så miljövänliga som möjligt i alla avseenden från råvara, produktion, användning, energiförbrukning och livslängd till återanvändning, avfall etc. När dessa fördelar kan påvisas bör tillverkare få rätt att förse produkten med UNEP:s emblem.

Tyska Förbundsrepubliken har sedan flera år genomfört ett sådant system som tillämpas för tusentals produkter med stor framgång. RAL Deutsches Institut für Gütesicherung und Kennzeichnung e. V. i Bonn är tillståndsmyndighet. Handhavandet självfinansieras genom avgifter. Regeringen bör enligt vår mening undersöka möjligheten att sluta avtal mellan Sverige och FN-organet UNEP om märkning av miljövänliga produkter i enlighet med de synpunkter som framförs i motionen.

